

**ІІІ «ЕКСПЕРТНО-
КОНСУЛЬТАТИВНИЙ
ЦЕНТР ЕРГАРД ТА
ПАРТНЕРИ»**

Ерхард&Партнери
Експертно-консультативний центр

**PC «EXPERT ADVISORY
CENTER ERHARD AND
PARTNERS»**

**СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА
В ПЕРІОД ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ:
ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ**

*Матеріали
I Всеукраїнської науково-практичної конференції
29 лютого 2024 року*

Вінниця
ТВОРИ
2024

Організаційний комітет:

Ергард Н.М. – директор ПП «Експертно-консультативний центр Ергард та Партнери», лікар судово-медичний експерт вищої кваліфікаційної категорії, 2-го кваліфікаційного класу судового експерта зі спеціальності «Судово-медична експертиза», кандидат медичних наук, доцент, юрист;

Добкіна К.Р. – декан юридичного факультету ІУТП Державного університету інфраструктури та технологій, член Союзу експертів, доктор юридичних наук, професор;

Триньова Я.О. – професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права і кримінології Пенітенціарної академії України, академік Української академії наук, доктор юридичних наук, професор, адвокат, психолог;

Антонюк П.С. – професор кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Кофанова О.С. – доцент кафедри криміналістичного забезпечення та судових експертиз Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Бондаренко В.В. – доцент кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, доцент кафедри судової медицини, медичного правознавства імені заслуженого професора М.С. Бокаріуса Харківського національного медичного університету, кандидат медичних наук, юрист;

Кобилянський О.Л. – доцент кафедри Цивільного та кримінального права Юридичного факультету Державного університету інфраструктури та технологій, кандидат юридичних наук, доцент.

С 89 **Судова експертиза в період дії воєнного стану: проблеми теорії та практики:** збірник матеріалів І Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Київ, 29 лютого 2024 р.). Вінниця : ТВОРИ, 2024. 104 с.
ISBN 978-617-552-581-4

У збірнику матеріалів І Всеукраїнської науково-практичної конференції «Судова експертиза в період дії воєнного стану: проблеми теорії та практики» висвітлено актуальні теоретичні та практичні проблеми судової експертизи в період дії воєнного стану, застосування спеціальних знань у протидії злочинності, участь спеціалістів при проведенні слідчих (розшукових) дій, призначення та проведення судових експертиз, оформлення висновків експерта, а також інші питання.

Для працівників судово-експертних підрозділів та установ, органів досудового розслідування, викладачів, аспірантів закладів вищої освіти.

Матеріали друкуються мовою оригіналу в редакції авторів.

УДК 340.6(477)(063)

© Експертно-консультативний центр
Ергард та Партнери, 2024

ISBN 978-617-552-581-4

© ТОВ «ТВОРИ», 2024

ЗМІСТ

Наталія ЕРГАРД

Вітальне слово до учасників I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Судова експертиза в період дії воєнного стану: проблеми теорії та практики».....6

Антонюк П.Є.

Щодо належності і допустимості як доказів фактичних даних, що містяться у висновках експертів про причини смерті особи, в умовах воєнного стану.....8

Баличева А.С., Антонюк П.Є.

Проблемні аспекти проведення судової експертизи в Україні в умовах воєнного стану.....15

Волошин О.Г.

Сучасні можливості та окремі аспекти проведення ДНК-аналізу для отримання інформації про особу з метою ідентифікації невпізнаних трупів в умовах воєнного стану.....19

Гавриш Г.О., Хомутенко Д.Г.

Переваги комплексних судових експертиз при визначенні збитків завданих підприємствам, установам та організаціям усіх форм власності внаслідок знищення та пошкодження їх майна у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації.....27

Ергард Н.М.

Документування військових злочинів: медичні та юридичні аспекти.....33

Ергард Н.М., Поліщук Д.О.

Проблемні питання ідентифікації трупів після пожежі в умовах правового режиму воєнного стану.....38

ДОКУМЕНТУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ ЗЛОЧИНІВ: МЕДИЧНІ ТА ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ

Ергард Наталія Миколаївна,
кандидат медичних наук, доцент, юрист
доцент кафедри судової медицини та
медичного права НМУ імені О.О. Богомольця
ORCID 0000-0002-6002-0463
м. Київ, Україна
ergard2017@ukr.net

Повномасштабна війна, яка наразі триває в Україні з 24 лютого 2022 року, призвела до масового травмування та загибелі як військових, так і цивільних осіб. Збільшення випадків травмування призводить до перевантаження закладів охорони здоров'я, зменшує час на індивідуальний огляд кожної потерпілої особи, впливає на якість фіксації тілесних ушкоджень. Неповний опис тілесних ушкоджень призводить до втрати важливої інформації щодо часу отримання ушкоджень, неможливості підтвердження фактів вчинених воєнних злочинів проти українського народу [4, 6].

Тому важливо акцентувати увагу на порядку опису ушкоджень та їх морфологічних особливостях. Це допоможе підтвердити характер, механізм та давність ушкоджень та надати обґрунтовано-підтверджені відповіді на питання органів досудового розслідування та суду [4-6].

До прийомів фіксації тілесних ушкоджень під час судово-медичної експертизи потерпілої особи, які можна використовувати для більшої наочності, відносяться фотографування та відеозапис. Це дозволяє фіксувати, зберігати та подавати до суду наочну доказову інформацію [1, 2, 5].

Варто зазначити, що починаючи з 26 червня 1987 року набрала чинності Конвенція проти катувань та інших жорстоких видів поводження і покарання, яка була прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй. 9 серпня 1999 року Верховному комісаріату ООН по правам людини було представлено «Стамбульський протокол», як керівництво з ефективного розслідування і документування катувань та інших жорстких видів поводження і покарання, які принижують гідність людини [3-5, 7].

Необхідно зауважити, що в Україні передбачена кримінальна відповідальність за катування, що регламентовано статтею 127 ККУ. Встановлення самого факту катування входить до компетенції органів досудового розслідування [8].

Важливу роль у фіксації тілесних ушкоджень відіграє і судово-медичний експерт, однак, він не встановлює факт катування. Його завданням є встановлення наявності та характеру тілесних ушкоджень, їх локалізації, давності заподіяння кожного ушкодження, знаряддя, яким могли бути нанесені тілесні ушкодження, а також ступеню їх тяжкості [1, 2, 4, 5].

Проте варто зупинитись на проблемних питаннях, які виникають під час фіксування тілесних ушкоджень за медичною документацією. Адже, за неможливості освідчування потерпілого, експертизу дозволено проводити за медичною документацією за наявності оригінальних документів, які містять повну інформацію про характер ушкодження, клінічний перебіг та інші вичерпні дані [4, 5, 9].

Однією з головних помилок, яких припускаються при оформленні медичної документації лікарі є неповний опис тілесних ушкоджень, а саме: відсутність опису кольору синців, який вказує на давність заподіяння ушкодження; неправильно вказана локалізація ушкодження та його характер; суперечливий опис стану хворого тощо [4, 5, 9].

Часто у «Медичній карті стаціонарного хворого» у розділі «Локальний статус» можна побачити такий опис як «...забійно-рвані рани...» без опису форми, країв, кінців та дна рани. За недостатнім морфологічним описом рани судово-медичний експерт не зможе надати об'єктивну відповідь на питання щодо встановлення характеру (удар, тертя, стиснення тощо) та механізму (дія тупого чи гострого предмета) заподіяних ран. Крім того, за вказаним вище описом навіть не зрозуміло локалізацію ран, лише вказано їх розміри [4].

Були випадки, коли в «Медичній карті стаціонарного хворого» у локальному статусі містилась така інформація: «Рана тім'яної ділянки голови, довжиною 5 см, дно м'які тканини.» Із опису зрозуміла лише інформація про

локалізацію та дно ран, однак відсутні відомості щодо їх морфологічних особливостей. Тому, в цьому випадку судово-медичний експерт не зможе дати відповідь щодо характеру та механізму ран [4].

Ще один наочний приклад із судово-медичної практики: за даними медичної документації встановлено, що: «Status localis: При огляді на рівні с/3 – н/3 лівої гомілки візуалізується рвана рана по передній поверхні 5×3 см. Краї рани рвані, в рані кісткові уламки великогомілкової кістки. По латеральній поверхні лівої гомілки рвані рани 3×2 см, в рані уламки малогомілкової кістки. Рухи в лівому колінному та гомілкових суглобах збережені... Діагноз: Відкритий перелом обох кісток с/3-н/3 лівої гомілки. Забій м'яких тканин ділянки лівого плеча» [4].

Варто звернути увагу на те, що «Забій м'яких тканин ділянки лівого плеча», який не підтверджений об'єктивними даними (наявність об'єктивного опису будь-яких ушкоджень в його ділянці) у відповідності до п. 4.6 «Правил судово-медичного визначення ступеню тяжкості тілесних ушкоджень», затверджених наказом № 6 МОЗ України від 17 січня 1995 року, судово-медичній оцінці не підлягає [4, 9].

Дуже часто в медичній документації лікарі описують синці у такий спосіб: «гематоми обличчя», «синці правого та лівого ока» тощо. Однак, не вказують при описуванні ані форми, ані розмірів, ані кольору синців. Відсутність опису кольору синців не дозволяє експерту об'єктивно підтвердити давність їх заподіяння [4].

Отже, необхідно зауважити, що неповноцінна інформація щодо опису тілесних ушкоджень в медичній документації призводить до того, що судово-медичний експерт не в змозі надати вичерпну відповідь на питання, які йому поставили органи досудового розслідування [4].

Зрозуміло, що через масове травмування людей не завжди є можливість вчасно зафіксувати отримані тілесні ушкодження. І тому, маємо випадки, коли частина ушкоджень зникла внаслідок регенеративних процесів.

Висновки. Отже, повноцінна інформація щодо характеру та локалізації тілесних ушкоджень, зафіксована як лікарями в медичній документації, так і судово-медичними експертами у «Висновку експерта» є запорукою підтвердження їх отримання під час судового процесу, пов'язаного із захистом прав людини в умовах бойових дій [4, 5].

Література:

1. Білоусов Ю.Л., Блага А.Б., Захаров Є.Ю., Кобзін Д.О. [та ін.] Застосування Конвенції про захист прав людини і основних свобод та практики Європейського Суду з прав людини в діяльності органів внутрішніх справ України. 2008. 320 с.

2. Біленчук П. Д., Кофанов А. В., Кобилянський О. Л., Скільська Л. Д. Документування результатів слідчої дії: методи фіксації доказової інформації. Монографія. ННПСК КНУВС. 2009. 96 с.

3. Виявлення тілесних ушкоджень, характерних для катувань, та шляхи їх документальної фіксації у форматі «Стамбульського протоколу»: навчальний посібник / С.В. Козлов, В.В. Войченко, В.Д. Мішалов, О.Ю. Петрошак, В.В. Хижняк, В.В. В'юн, А.О. Моргун. Київ, 2021. 102 с.

4. Ергард Н.М., Кобилянський О.Л., Мусієнко А.В., Петрошак О.Ю. Фіксація тілесних ушкоджень в закладах охорони здоров'я та особливості їх документування у форматі «Стамбульського протоколу»: Навчальний посібник. К.: Видавництво Руслана Халікова, 2023. 54 с.

5. Ергард Н.М., Кобилянський О.Л. Проблемні питання судово-медичної експертизи катувань в умовах війни // Міжнародно-правова оцінка російської воєнної агресії в Україні та захист фундаментальних прав людини: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 липня 2022 р.) / Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Асоціація українських правників. Київ: «Видавництво Людмила», 2022. С. 307-310

6. Ергард Н.М., Кубаля С.М., Ситник Ю.В., Богдаш В.В., Селін В.С. Актуальні питання проведення судово-медичної експертизи під час воєнного

стану // Modern directions of scientific research development. Proceedings of the 12th International scientific and practical conference. BoScience Publisher. Chicago, USA. 2022 (18.05-20.05.2022). Pp. 104-109 URL: <https://sci-conf.com.ua/xii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-odern-directions-of-scientific-research-development-18-20-maya-2022-goda-chikago-ssha-arhiv/>

7. «Стамбульський протокол. Посібник з ефективного розслідування та документування тортур та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих переваг видів поводження та покарання». URL: <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/training8Rev1.pdf>

8. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 2341-111. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

9. Наказ МОЗ України «Про розвиток та вдосконалення судово-медичної служби України» від 17 січня 1995 року № 6.